

Bucsu a piaristák házáról

Irta: Bevilaqua-Borsody Béla

1899-ben eltűnt a kedves tornyos pesti Városháza, a Sebestyén-tér, a Rózsa-tér, a Hal-tér és a kedves Sebestyén-utca, de megmaradt a régi piaristaház és a régi Városház-térnek egy sarka. 1903-ban felépült az Erzsébet-lúd, gödörbe került a középkori szentélyű pesti Szent Boldogasszony temploma. 1910-ben lebontották a régi piarista ház városházteri homlokzatát. Eltűnt az az óriási boltíves kapu a felette a kápolna kis fekete tornya és a két sarokerkély, melyet egy nemzedék diákja lát még maga előtt, ha utja a régi Kötő-utcából lett Piarista-utcaába viszi.

De megmaradt a dunaparti rész és annak nagy udvara, a régi Kötő-utcai épületkolosszusnak, gödörbe került, sirja előre megásott gödrébe, hiszen halálra volt ítélve a csak idő kérdése volt, hogy mikor kerül bontócsákány alá.

*

Apró piarista deákai nebulókorunkból — óh — jól emlékezünk a ... udvarra... Téli alkonyatokon — mert 1895 telén még délután is volt „óra“ a piaristáknál — erről az udvarról hallatszott be a *veres szakállu vén favágó* fűrésznének ritmikus, acélpengésű dala. Ezen az udvaron jártatta lovait a süvegén kék és fehér színű struccollas nagybajuszu *öreg kocsis*, aki főtisztelendő Kalmár Elek tartományi kormányzó és a felejthetetlen főtisztelendő Jánky Károly urakat minden délután kikocsikáztatta a városba. Ez az udvar volt a *titalmas terület* a diákok számára, ahol „tizpercben“ tilos volt „*laufstukat*“ játszani, sőt az udvarban

megjelenni is tilos volt, mert arra az udvarra nyitlak a főtisztelendő páterek lakásainak folyosói.

Ez a folyosó örök emléke marad mind nekünk, ki gyermekkorát ebben a csendes kolostorban töltötte. A csendes, félhomályos folyosót *Kortsák* Jenő írásai örökítették meg, éppen úgy, mint *Krúdy* Gyula írásai a *podolini* piarista kolostor professzorainak folyosóját.

Mint *Krúdy* Gyula írja, itt is a pesti kolostorban, mint Podolinban, „*régen elköltözött tudós piaristák tekintettek le képeik aranyos barokk kereteiből*“ a nebulóra, aki gyakorlatirás után hatvan nebuló „gyakorlatát“ cipelte a professzor ur szobájába. Ez nagy kitüntetés volt. A folyosón végigmenni azonban titokzatos, szorongó és félős érzés volt mégis. A sárga márványlapok megreccsentek az ember lába alatt, de a hófehérre surolt facsigalépcső is, melynek korlátja sarkán esztergályozott óriási fagömb diszlett. A folyosón halkán és hosszú lépésekkel zökkent egy óriási álló ingás óra ingája. A folyosó végtelen hosszú volt és homályos. Mikor az egykori apró nebuló újra viszontlátta a boszu folyosót, kiderült, hogy az keskeny, rövid és nem félelmetes. Hiszen az csak a gyermeki fantázia és az apró gyermektest aránval látatták végtelennek. A gyermeki emlék azonban örökre megmaradt, mint ahogyan bizonyára mindenkét holtáig elkísér a folyosó szivar- és tömjénillata, az a jellegzetes, különös, kedves és meghitt illat, mely az öreg piaristák akkor még magyarzsínóros reverendáiból kiáradt.

Hol van *Szűcs* bácsi, a vörösképű, vörösbajuszu pedellus, aki az éleshangu *cseppettyűt* rángatta? Hol van *Pausz* bácsi, a kapus, szigorú képével, sárga kandurjával és

örökös centiméterjével nyakában? Mert ő is és a *sekrestyés bácsi* is még az egykori pesti csuklyaszabók céhének mesterei voltak és éjjel és nappal szivar- és tömjénizagú reverendákat foltoztak.

Hol vannak a szűkés-fehér, kívülről-fűtős *cserépkályhák*, a folyosókra nyúló koromszagú *kályhafűtő-lyukak*, melyekben az egykori nebulók oly pompásan játszottak *bujócskát*? Hol vannak a régi *petróleumlámpák*, a régi fizikai muzeum fűreca *jód-szagúval*, a kitömött *mókus* és a *cápafofog*, a *barlangi medve bordája* és a *cethalszálka*, ismerőseink és barátaink a boldog gyermekség idejében?

Hol vannak a titokzatos és távoli tájakat ámuló gyermekszemeink elé varázsoló olajnyomatok a falról? A *Kiltmandsaro* hegye, tővén a néger familiával és a zebukkal, melyekre úgy emlékszünk, mint személyes ismerőseinkre? Hol van a *Krakatao* vulkán kitörése, *Nürnberg* város piaca, az *Alhambra* udvara az oroszlanok kutjával, *Taormina* görög templomai, borongó ege és a *bártfai városháza* előtt a kedves tót legény ismerős kalapja?

Hol van *Maywald* professzor szigorú, aranykeretű szemüvege. hóna alatt a „*Maywald-féle*“ görög grammatika és a *Pirkala-féle* latin syntaxis és kisgyöngyökkel kirakott aranyórája a kis *sárga körtefadobozban*? Hol van a derűs kedélyességű, piros orcájú főtisztelendő *Firtinger* Jakab professzor ur, a rövidre nyírt üstökű, kedves, felvidéki tótos akcentussal beszélő *Hajnal* Imre professzor ur? Az óriástermetű *Titz* Antal professzor öles alakja nem imbolyog már a folyosón...

A sötét, havas alkonyatban e sorok írója sem hajigálódzik már hógolyóval a *Lipót-*

utca és *Lakatos-utca* sarkán, a néhai *Martinovics* apát apátsüveges és apáti botos címerű háza tövében. És — óh — nem mondogatja már az ismert diáki versezetet a *Kalap-utca* és a *Lipót-utca* sarkán volt *Lakatosmester* inasait gunyolandó és velük ezért vészes hadat folytatandó:

*Lakos Lajos lakatos!
Lipót-utcai lakos!*

A *Kalap-utca* sarkán a *háromszögű, XVIII. századi kalapot* sem bámulja meg az egykori fiucska és ködös téli reggeleken *Rord-tére* nem megy be a felejthetetlen kis kápolnába, hogy egykori kisfius alt-hangján „*második altot*“ énekeljen a kis kápolna parányi fakórusán, a *Sixtusi-kápolna* fiukarának *Karácsonyi kórusát* énekelve:

*Kiért a sziv oly hön eseng
És pásztorok danája zeng:
Királyi trónusáról eljő
Az égi szent békeszerző!*

Az autobuszról belátni az egykori folyosóra, mert falait már lebontották. A régi ház most már csakugyan emlékké lesz. Éppen oly irreális és csak hangulatban élővé, mint *idestova* százestendős képei *Rudolf von Alt* és *A. H. Paine* könyomatain és acél-metszetein...

Sok vén diák fordítja el tekintetét a régi épület vázától, hogy szükségszerű és természetes halálát és temetését ne lássa és hogy örökre együvé fonódva éljen emlékében a régi *Kigyó-patika* kigyós cégérével, a szűk *Kéményseprő-utca*val s a *Városház tornyán* kikandikáló tűzoltó sipjának emlékével.

Az új Pest megint szegényebb lett egy koptott, kiöregedett, menthetetlenül lebontásra szánt fal foltjával, mely műemlék nem volt, szép sem volt, de mindnyájunk gyermekségének emléke volt...

1931. II. 27. Magyarországi